

Bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvården samt tandvården

Introduktion och läsanvisningar till Nationella planeringsstödet 2025

Bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvården samt tandvården

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. På begäran kan vi ta fram publikationen i ett alternativt format för personer med funktionsnedsättning. Skicka frågor om alternativa format till alternativaformat@socialstyrelsen.se.

Artikelnummer: 2025-3-9473

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, mars 2025

Förord

Socialstyrelsen har sedan 1990-talet haft i uppdrag från regeringen att årligen redovisa bedömningar av tillgång och efterfrågan på legitimerade personal i hälso- och sjukvården samt tandvården. Sedan 2018 har Socialstyrelsen också i uppdrag att göra en samlad kartläggning och bedömning av hälso- och sjukvårdens tillgång och långsiktiga behov av specialistläkare inom samtliga specialiteter. Socialstyrelsen redovisar dessa bedömningar i den årliga rapporten Nationella planeringsstödet (NPS).

NPS 2025 beskriver tillgången på personal inom hälso- och sjukvården samt tandvården för år 2024. En ny datakälla medför att vi kan redovisa mer aktuella uppgifter, samt att vi kan beskriva tillgången per månad. NPS 2025 för också resonemang om olika perspektiv och faktorer som bör integreras i en framåtblickande analys av personalbehov på både kort och lång sikt. Vissa av dessa perspektiv appliceras i områdesanalyser av tandvården respektive barn- och ungdomspsykiatrin. Sammantaget innebär det att NPS 2025 belyser nya perspektiv som på olika sätt påverkar tillgång och efterfrågan på personal inom hälso- och sjukvården samt tandvården.

NPS 2025 består av fyra separata delrapporter, varav en om barn- och ungdomspsykiatrin publicerades i januari 2025 medan övriga publiceras tillsammans i mars 2025. Delrapporterna kan alla läsas separat men bildar tillsammans en övergripande bild av personalförsörjningen inom hälso- och sjukvård och tandvård.

NPS 2025 riktar sig till olika aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Det inkluderar exempelvis huvudmän för hälso- och sjukvården, myndigheter, yrkes- och professionsförbund, Sveriges Kommuner och Regioner, lärosäten samt kunskapsstyrningens organisationer.

Det är Socialstyrelsens förhoppning att NPS 2025 kan bidra till dialog mellan hälso- och sjukvårdens och tandvårdens aktörer om en ändamålsenlig personalplanering som gör det möjligt att möta befolkningens behov av vård både på kort och på lång sikt.

NPS 2025 inklusive delrapporter är framtagna av Åsa Olsson (projektledare) tillsammans med Fredrik Bergenfeldt, Susanne Buchmayer och Julia Elenäs. Oliver Evén, Frida Lundgren, Peter Lundholm, Michael Törnblom, Samuel Westberg och Elisabeth Wärnberg Gerdin har också ingått i arbetsgruppen samt Crispin Scotter och Graham Willis från WHO. Lena Hellberg har varit ansvarig enhetschef.

Björn Eriksson
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning av nationella planeringsstödet 2025	5
Nationella planeringsstödet 2025 – från datainsamling till strategisk personalplanering.....	6
Förflyttning från datainsamling till strategisk personalplanering.....	7
Läsanvisningar: NPS 2025 består av fyra delrapporter	11

Sammanfattning av nationella planeringsstödet 2025

Nedan ges en kortfattad översikt över de resultat som presenteras i de fyra tillhörande delrapporterna till nationella planeringsstödet (NPS) 2025. Se läsanvisningarna för närmare beskrivning av respektive delrapport.

Sammanfattning av resultat i NPS 2025

- I NPS 2025 belyser Socialstyrelsen perspektiv som behöver beaktas när personalplaneringen måste anpassas till efterfrågan, bland annat till förändrad demografi och sjukdomspanorama.
- Tillgången på legitimerad personal år 2024 visar att drygt 315 000 legitimerade var sysselsatta inom hälso- och sjukvården och att det finns stora geografiska skillnader, bland annat i antalet sjuksköterskor och läkare per 100 000 invånare.
- Antalet nya utfärdade legitimationer var 12 000 och den siffran har varit ungefär densamma sedan 2014.
- Benägenheten att arbeta kvar inom samma vårdform mellan år 2023 och 2024 var högst inom universitetssjukhus respektive annan specialistvård och lägre inom primärvården.
- Vårdkonsumtionen skiljer sig åt mellan olika socioekonomiska områdestyper och är lägre för patienter från socioekonomiskt utsatta områden än patienter från andra socioekonomiska områdestyper vad gäller av antalet besök i den specialiserade vården.
- Förebyggande tandvård har minskat för barn och unga, särskilt för gruppen 0–18 år i utsatta områden. Skillnader mellan barn från olika socioekonomiska områdestyper ökade i åldersgruppen 18–23 år.
- Andelen utan tandläkarbesök har ökat för vuxna 26–66 år i alla socioekonomiska områden.
- Den ökade efterfrågan på vård och tillgänglighet inom BUP har lett till en ökad vårdproduktion och ökad ojämlikhet i tillgång till vård, speciellt vad gäller adhd-diagnoser.

Nationella planeringsstödet 2025 – från datainsamling till strategisk personalplanering

Hälso- och sjukvården samt tandvårdens personalförsörjning står inför stora utmaningar både i dag och på sikt. Samtidigt utgör hälso- och sjukvården samt tandvården komplexa system med många aktörer och påverkansfaktorer, vilket påverkar personalförsörjningen.

Komplexiteten handlar till exempel om en allt mer specialiserad vård, en demografisk utveckling som kan försvåra tillgången till personal långsiktigt, osynliggörande av personalens förmågor och socioekonomiska utmaningar som tar sig i uttryck i en ojämlik vårdkonsumtion. Men det handlar också om utmaningar att driva förändring inom hälso- och sjukvården när utvecklingen påverkas av många faktorer både inom och utanför systemet. Dessutom finns flera aktörer, såsom statliga myndigheter, lärosäten, regioner och kommuner, som var och en kan påverka delar av systemet men som endast tillsammans kan bidra till en övergripande systemförändring.

Socialstyrelsen arbetar därför sedan några år tillbaka med att utveckla det nationella planeringsstödet i en riktning där rapporterna bättre kan fånga den komplexitet som vi beskriver ovan.

Det nationella planeringsstödet är en del av Socialstyrelsens löpande uppdrag från regeringen om att årligen redovisa bedömningar av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvården samt tandvården. Det syftar till att vara ett stöd för strategisk personalplanering inom hälso- och sjukvården och tandvården. Målet är att koppla samman nationella målsättningar med de regionala och lokala förutsättningarna för att stödja en patient och personalcentrerad personalplanering.

Nyheter i NPS 2025

Det nationella planeringsstödet 2025 innehåller precis som de senaste åren uppgifter om den legitimerade hälso- och sjukvårdspersonalen och tandvårdspersonalen samt specialistvårdsbesök. I årets olika delrapporter utvecklar vi analysen av tillgång och efterfrågan genom bland annat:

- ny statistik om personalens arbetsuppgifter och synliggörande av lösningsutrymmen för barn- och ungdomspsykiatri
- ny datakälla för tillgångsbeskrivningarna, vilket ger ännu mer aktuell statistik
- nya mått för personalens kvarvaro inom olika vårdformer
- synliggörande av de utmaningar inom högskolan som påverkar inflödet av ny legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal
- fördjupade beskrivningar av vårdkonsumtion utifrån regionala och socioekonomiska förutsättningar
- aktualisering av drivkrafter som påverkar tillgången och efterfrågan på legitimerad personal inom barn- och ungdomspsykiatri och tandvården
- ett samlat resonemang om hur en patient- och personalcentrerad personalplanering kan vara ett stöd för förändringsarbete på systemnivå, där betoningen ligger på den sociala processen snarare än den tekniska.

Förflyttning från datainsamling till strategisk personalplanering

En utgångspunkt i NPS 2025 är att strategisk personalplanering är en central del i att skapa en långsiktigt hållbar och effektiv hälso- och sjukvård samt tandvård (se figur 1). För att arbeta med strategisk personalförsörjning krävs en förflyttning från traditionell datainsamling till en mer integrerad och verksamhetsnära analys. Den strategiska personalplaneringen förutsätter en kombination av verksamhetsnära data om personal som kan aggregeras för att identifiera trender, men även för att synliggöra förändringsbehov på verksamhetsnivå. Därefter kan sådana analyser ligga till grund för strategier för en långsiktig utveckling av hälso- och sjukvårdens organisation. Ju mer detaljerad och verksamhetsnära data är, desto lättare är det att fånga komplexiteten och att arbeta med strategisk personalplanering.

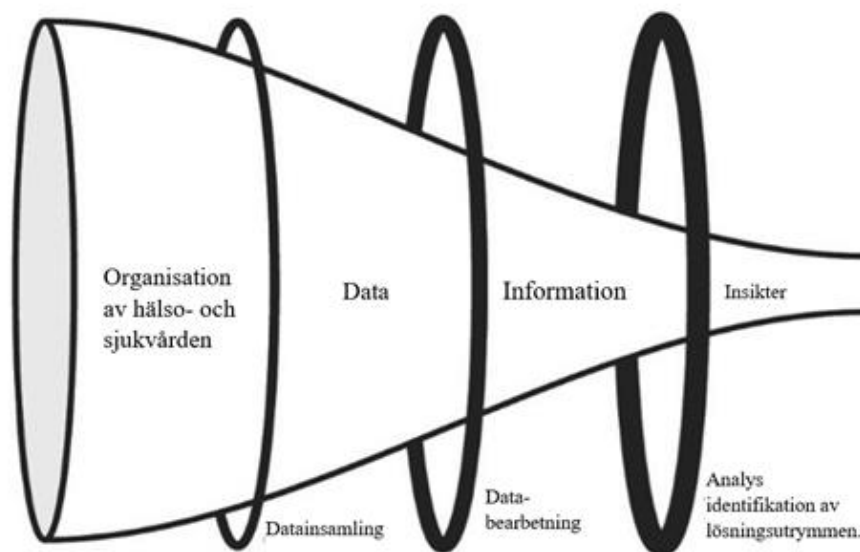
Genom att integrera data, analys och återkopplingsmekanismer i personalplaneringen kan Socialstyrelsen identifiera möjliga flaskhalsar och förutse framtida utmaningar. Detta medför i sin tur att insatser kan riktas av aktörerna dit där de gör störst nytta. Detta skapar en balans mellan stabilitet

Bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvården samt tandvården

och flexibilitet, vilket är nödvändigt för att hantera den komplexitet som kännetecknar hälso- och sjukvården.

Med en sådan integrerad ansats kan Socialstyrelsen utveckla hälso- och sjukvårdens personalplanering i en riktning mot att vara mindre reaktiv och statistikdriven till att bli mer proaktiv och strategiskt anpassad efter verksamheternas specifika behov.

Figur 1. Koppling mellan organisation, data, information och insikter för personalplanering

Med utgångspunkt i detta innehåller NPS 2025 därför utvecklade statistikunderlag, fördjupande analyser och nya perspektiv på personalplanering inom hälso- och sjukvården samt tandvården.

Utvecklade statistikunderlag och fördjupade analyser med fokus på sociala och geografiska ojämlikheter

I NPS 2025 använder vi statistik från registret befolkningens arbetsmarknadsstatus, BAS, när vi beskriver tillgången på legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. I och med detta kan vi redovisa preliminär statistik, vilket skiljer NPS 2025 från föregående år. Att statistiken är preliminär innebär att viss administrativ information kan komma att korrigeras i den slutliga statistiken. Vår bedömning är att den preliminära är tillräckligt tillförlitlig och är aktuell, eftersom det generellt finns små skillnader mellan preliminär statistik och slutlig statistik. Därmed blir preliminär

Bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvården samt tandvården

personalstatistik en användbar och uppdaterad nulägesbeskrivning av tillgången till legitimerad personal jämfört med föregående år.

Förutom detta presenterar vi i NPS 2025 fördjupade analyser av vårdkonsumtionen utifrån geografi och socioekonomi. Till exempel jämför vi vårdkonsumtion baserat på befolkningens sammansättning i socioekonomiska områden med olika förutsättningar. Detta inkluderar också att belysa geografiska variationer, exempelvis skillnader mellan stad och landsbygd, och hur vårdkonsumtionen varierar mellan patienter från olika socioekonomiska områden med olika förutsättningar.

Att förstå efterfrågan på hälso- och sjukvård utifrån geografi och socioekonomi är avgörande för att säkerställa en jämlik och effektiv planering av personalresurser. Genom att analysera vårdkonsumtionen i relation till demografiska och socioekonomiska faktorer, både nationellt och regionalt, är det möjligt att identifiera mönster och områden där vårdbehov inte tillgodoses.

Den nya statistiken som Socialstyrelsen använder i NPS 2025 ger viktiga insikter på en övergripande nivå. Däremot lämnar den fortfarande ett betydande gap när det gäller verksamhetsnära statistik om personal. Till exempel saknas idag möjligheten att följa hur personalstyrkan inom en specifik verksamhet har utvecklats över tid. Här skulle en användning av personaldata kunna användas för att bidra till en djupare förståelse för både personalsammansättning och arbetsuppgifter i verksamheterna. Socialstyrelsen vill därför gärna utveckla ett samarbete med regionerna och SCB för att samla in verksamhetsnära personaldata. En sådan förflyttning behövs för att ytterligare fördjupa den strategiska personalplaneringen.

Perspektiv och faktorer för analys av efterfrågan på personal

Det krävs en systemansats som kan identifiera och förstå de faktorer och drivkrafter som påverkar förändring av efterfrågan på personal, både de som ligger inom och utanför hälso- och sjukvårdens kontroll. I en systemansats ser Socialstyrelsen att följande perspektiv och faktorer blir viktiga att beakta i analysen av efterfrågan på personal:

- formulering av en gemensam målbild för hälso- och sjukvården respektive tandvården
- personalplanering utifrån ett helt livscykelperspektiv
- hållbara personalförsörjningskedjor
- identifiering drivkrafter på systemnivå som påverkar hälso- och sjukvården.
- en nationell lägesbeskrivning över efterfrågan på hälso- och sjukvård respektive tandvården

Bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvården samt tandvården

- behovet av en strategisk och operativ analys på regionnivå
- utvecklade prognoser
- främja systematiskt lärande som kopplar samman nationell, regional och kommunal nivå.

I NPS 2025 utvecklar Socialstyrelsen hur dessa perspektiv kan beaktas i en personalplanering och varför de är viktiga.

Vikten av framtida dialoger för förändring

Socialstyrelsen ser att om en förändring ska kunna ske, behövs förändringsarbete på såväl strukturell som relationell nivå. Detta i sin tur kräver mer tillit och gemensamma samarbetsytor där hälso- och sjukvårdens respektive tandvårdens aktörer kan mötas.

Utifrån detta är Socialstyrelsens bedömning att delrapporterna kan ligga till grund för fortsatta dialoger mellan Socialstyrelsen och hälso- och sjukvårdens aktörer, och dialoger inom verksamheterna. Det nationella planeringsstödet 2025 är också en utgångspunkt för fortsatta analyser under 2025 och på längre sikt.

Fortsatt metodutveckling för strategisk personalplanering

Socialstyrelsen har sedan 1990-talet på regeringens uppdrag tagit fram det nationella planeringsstödet med bedömningar av tillgång och efterfrågan på legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. Dessutom har Socialstyrelsen sedan 2024 i uppdrag av regeringen att identifiera och utveckla metoder för att stödja ett effektivt nyttjande av hälso- och sjukvårdens personalresurser ur ett nationellt perspektiv.

Socialstyrelsen har valt att sammanföra dessa två uppdrag. Denna sammanföring har främjat metodutveckling som möjliggör förbättrade möjligheter att göra bedömningar av behovet av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. Uppdraget om metodutveckling redovisas senast den 31 maj 2025.

Parallellt med dessa båda projekt fortsätter Socialstyrelsen att delta i EU Joint Action (JA HEROES) tillsammans med 19 europeiska länder. Det projektet är också en del av Socialstyrelsens utveckling av analyser av tillgång och efterfrågan på hälso- och sjukvårdspersonal. Arbetet bedrivs tillsammans med Universitetskanslersämbetet (UKÄ) och Statistiska centralbyrån (SCB).

Läsanvisningar: NPS 2025 består av fyra delrapporter

Nationella planeringsstödet 2025 är indelat i fyra delrapporter. Var och en av rapporterna kan läsas självständigt men bildar tillsammans Socialstyrelsens bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal samt tandvårdspersonal 2025.

Socialstyrelsens intention är att delrapporterna ska kunna utgöra en bas för de aktörer som berörs av och påverkar hälso- och sjukvårdens och tandvårdens personalförsörjning. Delrapporterna kan användas på flera olika sätt, däribland:

- som underlag för att stimulera olika aktörer till gränsöverskridande dialog, fördjupade analyser och uppstart av utvecklingsarbeten
- som underlag till dialoger om vilka konsekvenser de uppgifter som presenteras har för olika verksamheter inom hälso- och sjukvård och tandvård
- som stöd i arbetet med att främja innovativa arbetssätt som kan möta en ökande efterfrågan på vård trots begränsade personalresurser
- som underlag för löpande utvecklingsarbete och fördjupade analyser av hälso- och sjukvården samt tandvården.

Delrapport 1 – med fokus på barn och ungdomspsykiatri

Den första delrapporten är en fördjupad fallstudie av den specialiserade barn- och ungdomspsykiatri som publicerades innan övriga delrapporter inom NPS 2025. Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) är ett område som i Socialstyrelsens dialoger med i stort sett samtliga regioner har identifierats som en särskild utmaning utifrån personalförsörjning och tillgänglighet. I rapporten finns utvecklad statistik om personalens arbetsuppgifter inom BUP, samt resonemang om lösningsutrymmen där olika aktörer tillsammans kan agera för lösningar.

Inom NPS 2025 fungerar rapporten dessutom som ett exempel på hur Socialstyrelsen tillsammans med andra aktörer kan arbeta med områdesanalyser framöver.

Målgruppen för delrapport 1 är aktörer som påverkar eller påverkas av personalplanering inom barn- och ungdomspsykiatri, såsom beslutsfattare, vårdgivare, utbildningsanordnare samt professions- och yrkesföreningar.

Delrapport 2 – en beskrivning av tillgången på legitimerad personal

Den andra delrapporten är en beskrivning av tillgången på legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal samt tandvårdspersonal, med fokus på 2024.

Rapporten redogör för geografiska skillnader, samt belyser tillgången på legitimerad personal inom olika vårdformer och under ett år. Dessutom riktar vi särskilt fokus på tillgången på läkare, inklusive specialiseringar.

Målgruppen för delrapport 2 är aktörer som har möjlighet att påverka tillgången på legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal på kort och lång sikt. Tillsammans med bilagorna öppnar delrapport 2 upp för regionala jämförelser av tillgången, och därför riktar sig rapporten också till en målgrupp som är intresserad av sådana jämförelser.

Delrapport 3 – en patient- och personalcentrerad personalplanering som stödjer framtida efterfrågeanalyser av hälso- och sjukvården

Den tredje delrapporten presenterar olika perspektiv och faktorer som behöver integreras i en framåtblickande analys av personalbehov på både kort och lång sikt. Rapporten är tänkt att fungera som ett stöd för förändringsarbete på systemnivå, där betoningen ligger på att se det som en social process snarare än en teknisk. Den innehåller också en beskrivning av vårdkonsumtion per sjukdomsområde samt jämförelser mellan socioekonomiska och geografiska områden. Rapporten avslutas med en beskrivning av de pågående pilotprojekt som ingår i Socialstyrelsens metodutvecklingsarbete.

Målgruppen för delrapport 3 är aktörer som har möjlighet att påverka utformningen och implementeringen av svensk hälso- och sjukvård. Den riktar sig särskilt till dem som arbetar med strategiskt förändringsarbete och har ansvar för att utveckla och implementera lösningar med en tidshorisont på medellång till lång sikt (3–15 år).

Delrapport 4 – efterfrågeanalys och stöd för utvecklingen för en patient- och personalcentrerad personalplanering inom tandvården

Den fjärde delrapporten syftar till att stödja utvecklingen av efterfrågeanalyser för tandvården. Ett centralt perspektiv är att identifiera

Bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvården samt tandvården

gemensamma mål för ett önskat läge inom tandvården, skapa en tydlig nulägesbild och synliggöra konsekvenserna av uteblivna förändringar. Detta tydliggör klyftan mellan den förväntade utvecklingen och det önskade läget. Rapporten lyfter också fram både perspektiv och faktorer som tandvårdens aktörer själva kan påverka, såsom arbetsfördelning och utbildning, samt externa faktorer, exempelvis demografiska förändringar och socioekonomiska skillnader, som ligger utanför tandvårdens direkta kontroll.

Inom NPS 2025 fungerar rapporten som ett ytterligare exempel på hur Socialstyrelsen tillsammans med andra aktörer kan arbeta med områdesanalyser framöver.

Målgruppen för delrapport 4 är aktörer som påverkar eller påverkas av personalplanering inom tandvården, såsom beslutsfattare, vårdgivare, utbildningsanordnare samt professions- och yrkesföreningar.

Socialstyrelsen

Bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvården
samt tandvården (artikelnr 2025-3-9473)
kan laddas ner från socialstyrelsen.se/publikationer.